

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VILNIAUS PATAISOS NAMUS

2022-07-14 Nr. 4D-2022/1-810
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. 1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2022 m. liepos 7 d. gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą dėl Vilniaus pataisos namų (toliau vadinama ir – VPN) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų (toliau vadinama ir – Skundas).

2. Skunde, be kitų aplinkybių, buvo rašoma:

„Prašau jūsų padėkit man, mane [...] laiko sugriautoje aplamai sugriautoje kameroje Nr. 17 [...]. Vyksta pirmam aukšte remontas, pas mane kameroje, kai dirba čia su kažkokiu daiktu, net plytos krenta, o viršutinė dalis gali užkristi ant galvos ir sužaloti smarkiai“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolierės prašė ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierės, Seimo kontrolierių įstaigos vadovės 2022 m. liepos 12 d. įsakymu Nr. 11P(e)-10 Seimo kontrolieriaus patarėjai buvo pavesta 2022 m. liepos 13 d. atlikti Skundo aplinkybių tyrimą vietoje – VPN patalpose (Rasų g. 8, Vilnius). Šio patikrinimo metu nustatyta, kad Pareiškėjo kameroje Nr. 17 nėra sienelės, skiriančios sanitarinį mazgą nuo gyvenamosios patalpos.

Tyrimui reikšmingi teisės aktai ir teismų praktika

5. Europos Tarybos Ministrų Komiteto 2006 m. sausio 11 d. priimtose rekomendacijos šalims narėms Nr. (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“ (toliau vadinama – Kalėjimų taisyklės):

19.3 punktas – „Kaliniai turi turėti galimybę naudotis sanitariniais įrenginiais, kurie būtų higieniški ir užtikrintų privatumą“.

6. Pataisos įstaigų (tardymo izoliatorių) įrengimo ir eksploataavimo taisyklių, patvirtintų 2020 m. gruodžio 21 d. Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus įsakymu Nr. V-389 (toliau vadinama – Taisyklės):

12.5. punktas – „įrengiant naujas arba rekonstruojant ar kapitališkai remontuojant esamas kameras, jose turi būti įrengiamos ne mažesnės kaip 100 x 142 cm, arba ne mažiau, kaip 1,42 m² matmenų (ploto) sanitarinio mazgo kabinos. Sanitarinio mazgo kabinoje įrengiamas metalinis

praustuvas ir unitazas arba nerūdijančio plieno klozetas. Sienos ir grindys dengiamos lengvai valoma, drėgmei ir dezinfekcijos medžiagoms atsparia danga. Nesant techninėms galimybėms esamose kameroje įrengti sanitarinio mazgo kabinos, sanitarinio mazgo vieta turi būti atitverta nuo likusio kameros ploto pertvara (iki kameros lubų) ir padengta lengvai valoma, drėgmei ir dezinfekcijos medžiagoms atsparia danga“.

7. 2014 m. balandžio 9 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinimo 59 punktas:

„Pastebėtina, kad reikalavimų, susijusių su sanitariniais įrenginiais, nesilaikymas gali būti vienas iš veiksnių, nulemiančių Europos žmogaus teisių konvencijos 3 straipsnio, draudžiančio asmenį laikyti žeminančiomis žmogaus orumą sąlygomis, pažeidimą (2013 m. lapkričio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A²⁶¹-1802/2013; 2013 m. lapkričio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1840/2013). Ši administracinių teismų praktika kryptis, be kita ko, remiasi Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, aiškinančia Europos žmogaus teisių konvencijos 3 straipsnio turinį. Šiuo aspektu reikia priminti, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas 2012 m. lapkričio 20 d. sprendimo byloje Kasperovičius prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 54872/08) 39 punkte konstatavo, kad nesudarius kalinamam asmeniui tinkamų sąlygų nakties metu pasinaudoti tualetu, buvo neužtikrintos Europos kalėjimų taisyklių 19.3 punkto nuostatos, reikalaujančios sudaryti galimybę naudotis sanitariniais įrenginiais, kurie būtų higieniški ir privatūs. Privatumo naudojantis sanitariniais įrenginiais neužtikrinimas taip pat buvo viena iš aplinkybių, nulėmusių Europos žmogaus teisių konvencijos 3 straipsnio pažeidimo pripažinimą Savenkovas prieš Lietuvą byloje (žr. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimo byloje Savenkovas prieš Lietuvą, pareiškimo Nr. 871/02, 81-82 paragrafus). Sprendžiant šio pobūdžio bylas, taip pat reikia atkreipti dėmesį, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas akcentuoja, jog asmuo turi teisę į privatumą ne tik nuo kitų kalinamų asmenų, bet ir nuo pareigūnų. Pavyzdžiui, Glotov byloje konstatuota, kad žema (1,2 m) aukščio sienoje atskirtas tualetas neatitinka Konvencijos 3 straipsnio reikalavimų. Byloje nustatyta, kad nagrinėtu atveju nebuvo sudarytos sąlygos privatumui, nes ši vieta visada buvo matoma tiek kartu kalinčių nuteistųjų, tiek pareigūnų (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. gegužės 10 d. sprendimo byloje Glotov prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 41558/05, 29 paragrafas; taip pat žr. 2009 m. kovo 12 d. sprendimo byloje Aleksandr Makarov prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 15217/07, 97 paragrafą; 2007 m. lapkričio 15 d. sprendimo byloje Grishin prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 30983/02, 94 paragrafą, ir 2002 m. liepos 15 d. sprendimo byloje Kalashnikov prieš Rusiją, pareiškimo Nr. 47095/99, 99 paragrafą, ECHR 2002-VI)“.

Tyrimo išvados

8. Pareiškėjas skundėsi netinkamomis laikymo sąlygomis, t. y., jo laikymu „sugriautoje kameroje“.

9. Reikalavimų, susijusių su sanitariniais įrenginiais, nesilaikymas gali būti vienas iš veiksnių, nulemiančių draudimo asmenį laikyti žeminančiomis žmogaus orumą sąlygomis pažeidimą. Vienas iš tokių privalomų paisyti reikalavimų yra privatumo naudojantis sanitariniais įrenginiais užtikrinimas. Dėl šios priežasties yra svarbu tinkamas, teisės aktus atitinkantis sanitarinės patalpos įrengimas, kad tualetas nebūtų matomas tiek kartu kalinčių nuteistųjų, tiek pareigūnų.

Taisyklių 12.5 punkte nustatyta, kad kameroje turi būti įrengtos ne mažesnės kaip 100 x 142 cm, arba ne mažiau, kaip 1,42 m² matmenų (ploto) sanitarinio mazgo kabinos. Nesant techninėms galimybėms esamose kameroje įrengti sanitarinio mazgo kabinos, sanitarinio mazgo vieta turi būti atitverta nuo likusio kameros ploto pertvara (iki kameros lubų) ir padengta lengvai valoma, drėgmei ir dezinfekcijos medžiagoms atsparia danga.

10. Skundo aplinkybių tyrimo vietoje metu (2022 m. liepos 13 d.) nustatyta, kad Pareiškėjo kameroje Nr. 17 yra nugriauta sienelė, skirianti sanitarines ir gyvenamąsias patalpas, t. y., sanitarinio mazgo vieta nėra atitverta nuo likusio kameros ploto pertvara. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad VPN nebuvo laikomasi Taisyklių 12.5 punkte nustatytų reikalavimų, neužtikrintas Pareiškėjo privatumas naudojantis sanitariniais įrenginiais.

11. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundas yra pagrįstas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

12. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X Skundą dėl VPN pareigūnų veiksmų (neveikimo), neužtikrinant tinkamų laikymo sąlygų, pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

13. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė **VPN direktoriui** rekomenduoja imtis priemonių, kad Pareiškėjui būtų užtikrintos Taisyklių 12.5 punkte nustatytus reikalavimus atitinkančios laikymo sąlygos.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė